

การใช้ธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารงานราชการเชิงพุทธ Good overnance's operation to manage government service by Buddhism

นายฐากร จิตตานุรักษ์
นิสิตปริญญาเอก สาขารัฐประศาสนศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การบริหารงานองค์การราชการยุคเก่ายังคงต้องเจอกับความล้มเหลวการบริหารงานระบบราชการที่ยังคงทำทลายกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งจะทำให้ข้าราชการจะต้องปรับตัวไปสู่การบริหารแบบคัดเลือกจากองค์กรเอกชนไม่มากนักน้อย การบริหารงานระบบราชการตามหลักพุทธธรรมเป็นหลักคิดร่วมสมัย ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ข้าราชการและประชาชนเกิดความรัก ความผูกพันซึ่งกันและกัน เกิดความไว้วางใจต่อกัน ซึ่งเป็นหลักที่ส่งเสริมความสามัคคีกันในชุมชนเพราะอาศัยความสนิทสนมผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการบริหารในประเทศไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะต้องทำให้เกิดการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการบริหารระบบราชการให้มากขึ้น

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล, การบริหารงาน, พระพุทธศาสนา.

Abstracts

Administrations of the old bureaucratic organizations are still faced with the failure of management. Bureaucracy still challenge of globalization, which makes civil servants adapt to the selective management of private enterprises. Government service's administration that is followed by Buddhism teaching as a major figure in contemporary Buddhism includes Sangahavatthu, which bases on social solidarity; bases of sympathy; acts of doing favours; principles of service; virtues making for group integration and leadership. it leads to unity, social bond, and social trust among the community because of close relation among them via daily life that relate to Thai tradition. Thus, the government should follow Buddhist's teaching in order to develop bureaucracy system in Thailand as Buddhism is the national religion.

Keyword: Good governance, administration, Buddhism.

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาเพื่อไปสู่ความทันสมัยยังมีความจำเป็นอย่างมากต่อการปฏิรูประบบราชการ เพื่อให้การปฏิบัติงานของส่วนราชการตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศ และให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการบริหารราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการนี้ ต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็น และประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ รวมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอและเนื่องจาก มาตรา ๓/๑ แห่ง พระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ บัญญัติให้การกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการในการปฏิบัติราชการและการสั่งการให้ส่วนราชการและข้าราชการปฏิบัติราชการ เพื่อให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา^๑ ดังนั้น จึงเป็นไปได้ว่าในอนาคตข้างหน้า ระบบการบริหารจัดการบ้านเมืองน่าจะอยู่ในสภาพที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือ Good Governance ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาราชการไทยในช่วงที่ผ่านมาต้องพิจารณาคำสองคำประกอบกัน คำแรก คือ Governance ซึ่งเป็นเรื่องของการบริหารการปกครอง เดิมนั้นเราคิดว่าภาครัฐเท่านั้นที่ดูแลกิจการบ้านเมือง คิดว่ามีการเลือกตั้ง มีรัฐบาล มีระบบราชการเป็นกลไกทำงานก็น่าจะเพียงพอต่อการพัฒนาบ้านเมืองแล้ว แต่เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นก็คิดว่าควรจะมีกลไกอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงเริ่มมีความคิดเห็นของหลายฝ่ายขึ้นมา ฝ่ายแรก คือนักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเน้นการใช้ กลไกตลาด เน้นบทบาทภาคเอกชนและต้องการ ถ่ายโอนกิจการของรัฐให้เอกชนทำแทนส่วนอีกฝ่ายหนึ่ง คือ นักรัฐศาสตร์ ก็ต้องการทำให้ภาครัฐมีบทบาทและขนาดเล็กลง กลไกที่นำมาใช้ไม่ใช่กลไกตลาดแต่เป็นภาคประชาสังคม เพื่อให้ประชาชนเข้ามาบริหารกิจการบ้านเมืองด้วยตนเอง สร้างพลังและการรวมเป็นกลุ่มชุมชน ฉะนั้นแนวคิดของการบริหารกิจการบ้านเมืองจึงเปลี่ยนไปภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ดำเนินการเอง มีการลดขนาดลง มีการเปิดให้ภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลกิจการบ้านเมืองมากขึ้น ซึ่งก็ต้องพยายามที่จะหาจุดสมดุลระหว่างกลไกภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อเข้ามาร่วมกันดูแลกิจการบ้านเมืองของเราส่วนคำว่า Good ก็ต้องมีการนิยามว่าที่ดี^๒ ซึ่งมีตัวชี้วัดอยู่หลักธรรมาภิบาลนั่นเอง

^๑สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖, หน้า ๑๕.

^๒ทศพร ศิริสัมพันธ์, **ธรรมาภิบาล**, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=5&content_id=531 [๕ สิงหาคม ๒๕๕๕].

ปัญหาการบริหารงานระบบราชการ

ความอ่อนแอของสถาบันการเมืองในอดีตที่ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้การเมืองไม่สามารถพัฒนาความเข้มแข็งได้ทัดเทียมกับระบบราชการ แต่ได้มีการพัฒนามากขึ้นเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นต้นมาได้ประกาศใช้ และสังคมไทยโดยส่วนรวมที่ผ่านมายังไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของการปกครองท้องถิ่นและการจัดการเกี่ยวกับท้องถิ่น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการปกครองท้องถิ่น เช่น นักรัฐศาสตร์ และนักรัฐประศาสนศาสตร์ เมื่อจบการศึกษา ก็จะเข้ารับราชการเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ความรู้เรื่องของการปกครองถูกจำกัดไว้เฉพาะในกลุ่มข้าราชการ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือผู้ปกครองก่อนครบกำหนดเวลาตามรัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น และทำให้ประเทศไทยมีการบริหารประเทศในลักษณะที่เป็นรัฐรวมศูนย์อำนาจสู่ส่วนกลาง โดยมีระบบราชการเป็นสถาบันที่บริหาร ข้าราชการทำการตัดสินใจกำหนดนโยบายด้านต่างๆ และสั่งการมาโดยตลอด แม้ว่าจะมีหน่วยงานราชการในส่วนภูมิภาค ก็เป็นเพียงการรับมอบอำนาจหรือทำตามคำสั่งจากส่วนกลางเพื่อแบ่งเบาภาระของหน่วยงานในส่วนกลางเท่านั้น อำนาจการตัดสินใจในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของงบประมาณและการแต่งตั้งผู้นำท้องถิ่นยังขึ้นอยู่กับส่วนกลางเป็นหลัก

การปฏิรูประบบราชการเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การปฏิรูปด้านอื่นๆ เช่น การปฏิรูปการเมือง การปฏิรูปเศรษฐกิจ การปฏิรูปสังคมวัฒนธรรม การปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการยุติธรรม ดำเนินไปได้ตามเป้าหมาย คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ระบุว่าปัญหาที่ทำให้ระบบราชการยังทำหน้าที่ให้ไม่ได้มีอยู่ ๗ ประการคือ

๑. การขาดระบบข้อมูลสนับสนุน
๒. การขาดบูรณาการระหว่างหน่วยงาน
๓. การกระจายอำนาจการตัดสินใจไปในระดับต่างๆ ไม่เหมาะสม
๔. การขาดอุดมการณ์ของชาติที่กำหนดกรอบเป้าหมายระยะยาว
๕. การแทรกแซงจากผู้มีอิทธิพลและการเมือง
๖. การที่ราชการยังหวงอำนาจอยู่
๗. การขาดกลไกการรับฟังประชาชนที่ตีพอ

กล่าวได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการภาครัฐในปัจจุบันมีหลายด้านที่จะต้องรีบแก้ไขหรือพัฒนาให้ได้มาตรฐานสำหรับการบริหารในยุคใหม่ที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบาย ด้านกฎหมาย ด้านโครงสร้าง การบริหารงานบุคคลด้านเทคโนโลยี รวมทั้งระบบกลไกการทำงานด้านอื่นๆ และยังมีด้านคอร์รัปชันซึ่งยังเป็นปัญหาที่หนักหน่วงสำหรับประเทศไทยที่จะต้องอาศัยการณรงค์ส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรมให้กับนักการเมืองและข้าราชการทั้งหลายที่ทำงานให้งบประมาณของชาติสิ้นเปลืองไปโดยมิใช่เหตุ ดังนั้น ปัญหาเหล่านี้ย่อมชี้ชัดไปที่การบริหาร

จัดการปัญหาว่าในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงจะปรับตัวทิศทางการบริหารภาครัฐไปอย่างไรผู้นำจะมีวิสัยทัศน์ในการนำพาประเทศไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร ซึ่งยังเป็นคำถามที่ต้องให้คำตอบกันไป

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

คำว่า “Governance” เป็นคำที่พัฒนามาจากคำว่า “Government” ที่แปลว่าการปกครอง สำหรับ Governance นักวิชาการหรือผู้นำทางความคิดหลายคน แปลไม่เหมือนกันเสียทีเดียว ตัวอย่าง เช่น แปลว่า การบริหารปกครอง การอภิบาล การบริหารจัดการ ระบบอภิบาล หรือ บางคน แปลว่า ธรรมาภิบาล เพราะเห็นว่ามีแนวโน้มไปในทางดี เป็นต้น ศัพท์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นคำกลางๆ ที่มีได้เจาะจงว่าแนวโน้มไปในทางใดทางหนึ่ง อาจมีความหมายไม่ดีที่เรียกว่า Bad Governance ถ้านำไปใช้ในกรณีที่มีความล้มเหลวของการบริหารจัดการ ดังเช่นที่มองกันว่าประเทศแถบทวีปแอฟริกาเป็น Bad Governance หรือ อาจเรียกว่า Good Governance หากมีลักษณะที่สื่อไปในทางดีจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า มีการพูดถึง Bad Governance แบบตรงตัวน้อยมาก หรือ บางที่อาจพูดถึงแต่ไม่ได้ใช้คำว่า Bad Governance แต่โดยนัยแล้วสื่อมาทาง Bad Governance ในขณะที่ Good Governance มีการกล่าวถึงเป็นอย่างมาก และเป็นที่ยึดมั่นดีโดยทั่วไปในทุกๆ วงการทั้งในระดับโลก ประเทศ จนกระทั่งประชาชนทั่วไป^๓ ส่วนคณะกรรมการบัญญัติศัพท์รัฐศาสตร์ของราชบัณฑิตยสถาน ได้บัญญัติว่า “วิธีการปกครองที่ดี” แต่นักวิชาการบางท่านใช้คำว่า “ธรรมรัฐแห่งชาติ” ซึ่งไม่ตรงกับความหมายในภาษาอังกฤษ เพราะ “ธรรมรัฐ” แปลว่า “รัฐที่มีธรรม” แต่มีการให้ความหมายโดยทางคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนว่า “สุจริตศาสตร์” ซึ่งต่อมาบรรดาศักดิ์ อูวรรณโณ ได้นำเสนอคำว่า “ธรรมาภิบาล” อย่างไรก็ตามในที่นี้จะขอใช้คำว่า “ธรรมาภิบาล”^๔ นอกจาก “Governance” แปลว่า ธรรมาภิบาล ยังหมายถึง นโยบาย วัฒนธรรมองค์กร กระบวนการขั้นตอนการปฏิบัติงาน ที่ถูกกำหนดออกมาอย่างชัดเจนในการบริหารจัดการและกำกับดูแลองค์กรโดยผู้บริหารระดับสูงเพื่อการบริหารองค์กรที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ คำที่เราได้ยินกันบ่อยๆ ได้แก่ คำว่า “Corporate Governance” จะรวมถึงความสัมพันธ์และบทบาทของทุกคนในองค์กรไม่ใช่เฉพาะผู้บริหารอย่างเดียว ตลอดจนกำหนดเป้าหมายหลักที่เน้นเรื่องความโปร่งใสในการบริหารจัดการของผู้บริหารระดับสูงในองค์กร^๕

^๓พระมหาสุรศักดิ์ สุรเมธี, ข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับคำว่า “Governance”, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://blog.eduzones.com/sanglam/52485> [๕ สิงหาคม ๒๕๕๕].

^๔บรรดาศักดิ์ อูวรรณโณ, ธรรมาภิบาลในองค์กรอิสระ, เอกสารประกอบการบรรยาย ๘ มิถุนายน นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๕, (อัดสำเนา).

^๕A.Pinya Hom-aneek, The New Trend : "GRC" (Governance, Risk and Compliance) ทิศทางใหม่สำหรับผู้บริหารระบบสารสนเทศวันนี้และอนาคต, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://www.acisonline.net/article_prinya_eweek_010151.htm [๙ ธ.ค.๕๕].

จากความหมายและคำนิยามของคำว่า ธรรมนูญ ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ซึ่งมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับลักษณะการปกครอง วัฒนธรรม และวัตถุประสงค์ของประเทศหรือองค์กร ต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามคำนิยามต่างเหล่านี้มักจะมีหลักการสำคัญที่ตรงกันจะต่างกันบ้างก็เป็นเรื่องของรายละเอียดหรือเป็นเรื่องของถ้อยคำสำนวน จึงอาจสรุปได้ว่าธรรมนูญหมายถึง การปกครองด้วยหลักการบริหารจัดการที่ดีงาม โดยเป็นเรื่องของการพัฒนา และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติโดยส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูล ตัดสินใจ การตรวจสอบ ลดการทุจริตคอร์รัปชันลงเพื่อให้เกิดความโปร่งใสโดยจะต้องอาศัยความร่วมมือกันของทุกภาคทุกฝ่ายในสังคม คือ ภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชน

หลักการของธรรมนูญตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันพระปกเกล้ากล่าวว่า มีหลักพื้นฐานของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ๖ ประการ คือ

๑ หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมายกฎข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคมและสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านี้ โดยถือว่าเป็นการ ปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคลผู้บริหารประเทศเป็นหุ้นส่วนกันในการกำหนดชะตากรรมของประเทศ

๒ หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน

๓ หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา

๔ หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ

๕ หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม

๖ หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม^๖

^๖สำนักงานนายกรัฐมนตรี, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://motkms.mot.go.th/CoP_T1/T1/i1/i1d5/DocLib/borihanbanmeangteede2542.htm [๕ สิงหาคม ๒๕๕๕].

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจะเห็นได้ว่าหลักธรรมาภิบาลและเป้าหมายของธรรมาภิบาลนั้น เป็นสิ่งที่ดีผู้บริหารทุกระดับควรตระหนักและมองเห็นความสำคัญในการนำหลักธรรมาภิบาล ประยุกต์ใช้โดยเฉพาะเป้าหมายในการปฏิบัติงาน ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจในการบริหารในขณะเดียวกันก็ จำเป็นจะต้องสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องบทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมเพื่อระดมความคิด แสวงหาความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมเสียสละ พัฒนาท้องถิ่น เพื่อประโยชน์สูงสุดของท้องถิ่นโดยรวมอันจะเป็นการสร้างรากฐานประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของท้องถิ่นอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ขั้นตอนการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติ ราชการ ที่ปรึกษาประเมินผลอาจเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง หรือใช้หลายวิธีประกอบกันก็ได้ตามความ เหมาะสม เพื่อให้ได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของส่วนราชการ เพราะการปฏิบัติทุก หลักการที่กล่าวมาด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องปฏิบัติตาม กฎหมายดังกล่าวด้วย ในมาตรา ๕๒ ระบุว่า ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำหลักเกณฑ์การ บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามแนวของพระราชกฤษฎีกานี้ โดยอย่างน้อยต้องมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน และการอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของ ประชาชนที่สอดคล้องกับบทบัญญัติที่สำคัญให้กระทรวงมหาดไทยไทยดูแลช่วยเหลือองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการจัดทำเกณฑ์ดังกล่าว

การบริหารงานระบบราชการตามหลักพุทธธรรม

การบริหารระบบราชการตามหลักสังคหวัตถุ

การบริหารระบบราชการตามหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ ที่จะให้ประสบความสำเร็จในการ บริหารระบบราชการ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริหารจะต้องมีหลักธรรมเป็นพื้นฐานสำหรับการ ตั้งเป้าหมายเพื่อการบริหารแก่ประชาชนผู้รับบริหารในหน่วยงานนั้น การจัดสวัสดิการให้กับข้าราชการ เพื่อเพิ่มขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีการส่งเสริมความรักความผูกให้กับบุคลากรในองค์กร ให้ เกิดความเสียสละต่อการทำประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติยิ่งๆ ขึ้นซึ่งหลักสังคหวัตถุ ประกอบด้วย

ทาน

การบริหารระบบราชการตามหลักการให้เป็นการให้เพื่อการอนุเคราะห์ด้วยความเมตตา ปราณี ให้เพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจ หรือให้เพื่อเป็นการบุญกุศลโดยไม่หวังผลตอบแทนก็ได้ การให้เป็นการ สร้างมิตรไว้ต่อกัน เป็นการเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่แก่กัน เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ รวมไปถึง การให้ความรู้ และแนะนำสั่งสอน ทานนี้ถือว่าเป็นคุณธรรมเบื้องต้นข้อแรกที่มีอนุภาพมากในการที่ จะผูกมัดใจของผู้อื่นได้อย่างดียิ่ง ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “ทพฺ ภิกขเว โทติ ภขณติ นํ พหุ นรชนผู้ไม่ตระหนี่

ให้ทานย่อมเป็นที่รัก ชนเป็นอันมากย่อมคบหาชนนั้น^๗ ซึ่งจะเห็นได้ว่า การให้ทาน คือ การจัดสวัสดิการให้กับประชาชนและข้าราชการองค์การราชการ ยิ่งให้มาเท่าไรก็ยิ่งเพิ่มพูนความสำคัญให้กับตนเองในฐานะผู้ช่วยเหลือประชาชนให้เกิดการเป็นอยู่อย่างมีความสุข แต่กระนั้น การให้ก็ย่อมจะต้องมีขอบเขตจำกัดเพราะหากมีการให้ที่มากเกินไปเกิดความจำเป็นและไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน ย่อมไม่นำมาซึ่งความยินดีต่อสิ่งนั้น ควรที่จะศึกษาความต้องการของชุมชนให้ถ่องแท้เสียก่อนจึงค่อยดำเนินการ นอกจากนี้หากยิ่งให้มากเท่าไรจะทำให้ประชาชนเกิดความอ่อนแอไร้ร่องขอโดยไม่ยอมที่จะพึ่งพาตนเองเพราะหน่วยงานราชการให้มากเกินไป

ปิยวาจา

การบริหารระบบราชการโดยอาศัยหลักการพูดถ้อยคำที่น่าฟังของผู้นำการบริหารและข้าราชการในฐานะผู้บริหารประชาชน ซึ่งเป็นการเจรจาอ่อนหวาน เจรจาด้วยวาจาที่ดีในเชิงปฏิบัติแล้วปิยวาจา คือ เจรจาถ้อยคำอันเป็นที่รัก ไพเราะพูดให้เกิดประโยชน์และเกิดความพึงพอใจ พูดถ้อยคำเป็นที่นำมาซึ่งความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่เป็นคำที่หยาบคาย ผรุสวาท เมื่อพูดไปแล้วไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจต่อผู้ฟังหรือเกิดความรู้สึกถูกดูถูกมีปมด้อย เป็นต้น ดังนั้น การให้บริการแก่ประชาชนจะต้องยึดหลักของการพูดให้กำลัง การพูดให้ประชาชนเข้าใจ การพูดให้ประชาชนเกิดความสนใจ การพูดให้ประชาชนเกิดอิมเอม และสุขใจ เกิดความสบายใจในการใช้บริการของหน่วยงานราชการ ไม่ปกปิดข้อมูลที่จำเป็นต่อประชาชน มีความโปร่งใส สามารถให้ประชาชนเข้าไปตรวจสอบได้อย่างชัดเจน

อัตถจริยา

การบริหารระบบราชการตามหลักอัตถจริย เป็นการศึกษาประเพณีประเพณี ทำประโยชน์แก่เขา หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนตน ๒ ด้าน คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์และการทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม ได้แก่ ๑) การทำตนให้เป็นประโยชน์ หมายถึง ทำตนให้มีคุณค่าในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ด้วยการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนเจริญด้วยความรู้ ความสามารถมีคุณธรรม เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์เป็นนักเรียนที่ดีของสถานศึกษา เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ตลอดจนเป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนาตลอดไป และ๒) การทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ คือ เมื่อทำตนให้เป็นประโยชน์แล้วก็ต้องสร้างตนให้เป็นประโยชน์กับผู้อื่นด้วยการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่นิ่งดูตาย มีน้ำใจไมตรีต่อกัน บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามสติกำลังความสามารถ ซึ่งจะเห็นได้ว่า การบริหารระบบราชการตามหลักอัตถจริย จะเป็นการทำงานเพื่อประชาชนให้เกิดความปลอดภัย เกิดความอุ่นในชีวิตและทรัพย์สิน เพราะข้าราชการที่ดีจะต้องไม่เกี่ยวเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประชาชน ให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง

^๗อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๔ - ๓๕/๔๓ - ๔๔.

แห่งการช่วยเหลือ ปกป้องจากอาชญากรรมทางสังคม พร้อมทั้ง การดำเนินกิจกรรมต่างเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง

สมานัตตตา

การบริหารระบบราชการตามหลักสมานัตตตา เป็นการเอาตัวเข้าสมาน คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม^๘ ที่มุ่งให้เกิด ๑) การวางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม เช่น เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นบิดามารดา เป็นครูอาจารย์ เป็นเพื่อนบ้าน เป็นต้น ตนอยู่ในฐานะอะไรก็วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่เป็นอยู่ และทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และ ๒) ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาค ไม่เอา رأตเอาเปรียบผู้อื่น เสมอในสุขและทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ร่วมรับรู้ปัญหา และร่วมแก้ปัญหาก็เพื่อประโยชน์ของสังคม^๙ ดังนั้น ข้าราชการที่ตีวางตนเองให้สามารถเข้ากับประชาชนได้ ไม่ถือยศ ไม่มองประชาชนเป็นต่ำกว่าตนเอง ไม่ดูถูกดูแคลนประชาชนที่เข้ามาใช้บริการจากข้าราชการ เพราะวางตนเองในมีความเสมอต้นเสมอปลายจะทำให้ประชาชนเกิดความรัก ความเคารพศรัทธาเป็นที่สุด เพราะประชาชนจะรู้สึกไว้วางใจแก่ข้าราชการผู้นั้น ยังมีตำแหน่งสูงมากเท่าไรก็ยังทำตนให้ใกล้ชิดกับประชาชนมากเท่านั้นจึงจะทำให้ประชาชนว่าข้าราชการเป็นผู้เสียสละในฐานะปฏิบัติงานแทนพระราชา

กล่าวได้ว่า คุณธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ จึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจกันไว้ เสมือนหนึ่งสลักเพชรรถ ถ้าหลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจเหล่านี้ไม่มี บุคคลก็จะเป็นที่น่าเคารพ รักใคร่ ยกย่องนับถือ เราจึงต้องคอยศึกษาและหมั่นเตือนสติตนเองไว้ตลอดว่าในแต่ละฐานะ ที่เราเป็นอยู่นั้น มีหน้าที่อะไรบ้าง เมื่อรู้แล้วก็ต้องปฏิบัติตามหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ นอกจากนี้เราก็ต้องทำตนให้เสมอต้นเสมอปลายด้วย คือ เคยวางตัวกับคนอื่นในทางที่ดีอย่างไร แม้ว่าเราจะได้ดีไปได้ดีไปแล้ว ก็ต้องไม่ล้มตัวยังคงปฏิบัติตัวเหมือนเช่นเดิมนั้นไม่เปลี่ยนแปลง หรือว่าเมื่อเราเห็นคนอื่นเขาได้ดี ก็ต้องแสดงออกให้เขารับรู้ว่ามี ความยินดีกับเขาอย่างจริงใจ ไม่คิดกลั่นแกล้งใส่ร้ายป้ายสีเขา ถ้าทำได้อย่างนี้เราก็ย่อมจะเป็นที่รักที่พอใจของทุกคนรอบ

การบริหารระบบราชการตามหลักอภิธานิยธรรม

^๘พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๗๑.

^๙พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมนุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๘๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๙.

การบริหารระบบราชการตามหลักการบริหารนิยธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารราชการยุคใหม่ที่สามารถส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นและสังคมไทยเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของระบบราชการมากที่สุด เพราะหลักการบริหารนิยธรรมเป็นหลักที่ว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลแบบพระพุทธศาสนา ที่สามารถกำหนดตัวชี้วัดแต่ละประการเพื่อประเมินผลทางการบริหารราชการ รวมทั้งสร้างความสุขตามความต้องการของท้องถิ่นไทยที่นำไปสู่ความรักความสามัคคีกันในชุมชน เพราะหลักการบริหารนิยธรรม^{๑๐} เป็นหลักธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง ประกอบด้วย ๗ ประการ ได้แก่

๑) การบริหารระบบราชการที่หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ซึ่งอาศัยการพบปะพูดคุย การลงพื้นที่เพื่อสนองความต้องการแก่ชุมชน การบริหารที่มุ่งเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศซึ่งที่ผ่านมาระบบราชการยังประสบปัญหาอย่างมากเพราะระบบการบริหารไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาท้องถิ่นเพราะความรู้ในการวางแผนงานของชุมชนยังมีข้อจำกัด ดังนั้น การลงพื้นที่เพื่อพบปะพูดคุย เพื่อเยี่ยมเยียนประชาชนจะสามารถเรียนรู้วิถีชีวิต การสำรวจปัญหาการดำรงชีวิต การรับทราบข้อมูลในการปรับปรุงระบบการปฏิบัติงานเพื่อสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี

๒) ความพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ ข้อนี้แปลอีกอย่างหนึ่งว่า พร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันบ้านเมือง พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลาย จะเห็นได้ว่า การลงพื้นที่ของหน่วยงานราชการในยุคปัจจุบันยังมีอุปสรรคต่อการร่วมมือจากฝ่ายประชาชนเพราะชุมชนยังไม่เห็นประโยชน์ และการตอบสนองต่อความต้องการที่มากนัก จึงทำให้การจัดประชุม การจัดประชาคมในระดับหมู่บ้านจึงมีประชาชนมาประชุมน้อย แต่ถึงอย่างก็ตามหากหน่วยงานราชการลงพื้นที่บ่อยๆ จะทำให้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีเพราะเป็นการแสดงเจตจำนงความหวังดีต่อประชาชนในชุมชนนั้นๆ ให้เกิดความไว้วางใจ ความเชื่อใจต่อข้าราชการ เมื่อมีการร้องขอให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมจะทำให้เกิดความร่วมมืออย่างมากและความพร้อมเพรียงในการประชุมและพร้อมเพรียงกันเลิกก็จะเกิดขึ้นตามมาเพราะประชาชนเห็นความหวังดีจากหน่วยงานราชการ

๓) การไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม ซึ่งจะเห็นว่าการบริหารระบบราชการเป็นการปฏิบัติไปตามข้อบังคับตามกฎหมาย ข้อบังคับและระเบียบต่างๆ ทั้งนี้จะต้องมีความสะดวกรวดเร็ว และลดขั้นตอนในการทำงาน รวมทั้งการออกกฎระเบียบทั้งหลายฝ่ายประชาชนมิได้เข้าใจ และไม่มีความรู้แม้แต่น้อย ซึ่งบางอย่างที่บังคับในชุมชน ประชาชนก็ยังไม่สามารถจะสร้างกฎบังคับได้ด้วยตนเอง ทำให้การดำเนินชีวิตของประชาชนเกิดความผิดพลาดในหลายประการ ดังนั้น การ

^{๑๐}ที่.ม. (ไทย). ๑๐/๖๘/๘๖.

ไม่สร้างกฎข้อบังคับเพิ่มขึ้นจะทำให้ประชาชนจดจำข้อบังคับเหล่านั้นได้ แต่หากมีการสร้างเงื่อนไขใหม่ ก็ควรทำให้ประชาชนรู้ และทราบถึงข้อมูลเหล่านั้น และอีกประการหน่วยงานราชการจะต้องไม่ทำลาย กฎข้อบังคับที่ชาวบ้านเคยปฏิบัติกันอยู่จนเป็นวิถีชีวิตหรือ กฎข้อบังคับที่ชุมชนร่วมกันสร้างมันขึ้นมา ก็จะทำให้การบริหารงานของหน่วยงานราชการเป็นไปอย่างเรียบร้อยเพราะประชาชนรู้ว่า สิ่งไหน สามารถปฏิบัติได้ และสิ่งไหนไม่ควรประพฤติปฏิบัติ

๔) ท่านใดเป็นผู้ใหญ่ในชุมชนนั้น เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่ง อันควรรับฟัง เพราะการบริหารระบบราชการ หรือผู้นำชุมชนต่าง ๆ ฝ่ายผู้ปกครองจะต้องทำตนเองให้ ฝ่ายผู้ถูกปกครองเกิดความเคารพศรัทธา เลื่อมใส และไว้วางใจในการใช้อำนาจอย่างเป็นรูปธรรม เพราะการเป็นผู้นำชุมชน การเป็นข้าราชการย่อมถูกคาดหวังจากประชาชนเป็นอย่างมากว่าจะ สามารถช่วยเหลือให้ประชาชนเกิดความสุขใจ เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ก็เพราะ ข้าราชการได้ทำหน้าที่ของตนอย่างดี ซึ่งเมื่อมีกิจกรรมอะไรขึ้นมาสักอย่างฝ่ายประชาชนก็จะมี ความเคารพยำเกรงเพราะข้าราชการได้ปฏิบัติตนเองเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

๕) การดูแล ปกป้องบรรดากุลสตรีกุลกุมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรืออุดคร่าชื่นใจ ซึ่งจะเห็นได้ว่า หน่วยงานราชการโดยเฉพาะตำรวจ ที่เรียกว่า ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ จะต้องให้ ความสำคัญต่อผู้หญิงเป็นพิเศษมากกว่าเพศชายเพราะด้วยภาวะความเป็นเพศที่สามารถโดยกระทำ ร้ายได้ง่าย แต่กระนั้น การดูแล และการปกป้องไม่ให้เกิดอาชญากรรมที่เสี่ยงต่อชีวิต ทรัพย์สินมิได้ กระทำได้ง่ายๆ แต่ด้วยวิธีการปราบโจรผู้ร้ายให้มีความสำเร็จ และบรรลุต่อความผิดที่เกิดหรือสามารถ จับกุมผู้ร้ายได้โดนไว ก็จะทำให้ประชาชนเกิดความอุ่นใจได้อย่างมาก

๖) เคารพสักการบูชาเจดีย์ ปุชนียสถานและปุชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ ไม่ปล่อยให้ ธรรมิกพละที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป จะเห็นได้ว่า การสืบทอดเจตนาธรรมที่ เกี่ยวเนื่องด้วยวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม จารีตของหน่วยงานราชการจะช่วยในการส่งเสริม ความรัก ความสามัคคีในชุมชนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งการสามารถจะส่งเสริมธุรกิจของชุมชนให้สามารถ มีรายได้เชิงการท่องเที่ยว อีกทั้งการส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวจะต้องดึงเครือข่ายต่างๆ ทั้งที่เป็นเยาวชน เป็นผู้นำชุมชน เป็นสตรี เป็นบรรพชิต เป็นต้น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสืบทอดกิจกรรมประเพณีที่ คนรุ่นก่อนได้พยายามรักษา และปฏิบัติสืบกันมาอย่างยาวนานให้คงสืบต่อไป

๗) จัดให้ความอารักขา ค้ำครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่ผู้มีศีลทั้งหลาย ตั้งใจว่าขอผู้มีศีล ทั้งหลายที่ยังมีได้มา พึงมาสู่แว่นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแว่นแคว้นโดยผาสุก จะเห็นได้ การ บริหารงานของข้าราชการจะต้องส่งเสริมให้คนดี คนมีคุณธรรม คนมีศีลธรรม และมีความเก่งได้เข้ามา อยู่อาศัยในชุมชนให้มากที่สุด เพราะบุคคลเหล่านี้ สามารถจะเป็นต้นแบบทางสังคมที่อาศัยคุณธรรม ในการทำงานเพื่อสังคม ไม่สร้างปัญหาให้กับชุมชนหรือบุคคลทั่วไป หรือแม้กระทั่งในองค์กรหน่วยงาน ราชการก็ตาม หากมีการคัดเลือกบุคลากรเข้ามาทำงานจะต้องมีเกณฑ์ชี้วัดถึงคุณธรรม จริยธรรม และ ศีลธรรมได้อย่างชัดเจน เช่น เคยบวชเรียนมาหรือไม่ เคยปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาบ้างหรือ เคย

เรียนในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาหรือไม่ว่าอย่างไร และอื่นๆ เพื่อประกอบการพิจารณาถึงคุณสมบัติผู้ที่จะปฏิบัติงานในหน่วยงานราชการ เป็นต้น

กล่าวได้ว่า หลักการบริหารนิยธรรม เป็นหลักธรรมที่นำมาสู่ความสามัคคี ความเจริญรุ่งเรืองของหน่วยงานองค์กรที่ได้ประพฤติปฏิบัติตาม คือ การหมั่นประชุมกันเป็นประจำ บ่อยๆ เป็นการระดม มั่นสมอง รวมความสามารถที่ทุกคนมี นำมาแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง ส่งเสริมพัฒนาหมู่คณะให้มีความเจริญในด้านต่างๆ ความพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันปฏิบัติกิจของหมู่คณะ รับผิดชอบร่วมกัน ดำเนินไปอย่างพร้อมเพรียง และเมื่อถึงตอนทำงานก็ต้องทำงานของส่วนรวมให้ดี การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ โดยทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมจะต้องถือระเบียบข้อบังคับเพื่อปฏิบัติอย่างเสมอภาคกัน และเป็นเหตุส่งเสริมให้การปกครองการบริหารเกิดผลดี มีประสิทธิภาพ การให้ความเคารพนับถือผู้ใหญ่ เชื่อฟังคำสั่งสอนของท่าน ความเป็นผู้ใหญ่กับความเป็นผู้น้อยเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกเพราะการปกครองการบริหารจำเป็นต้องมีผู้นำและผู้ตาม หน้าที่ปกครอง หน้าที่สั่งการ เป็นต้น เป็นเรื่องที่ใหญ่หรือผู้นำจำต้องปฏิบัติ โดยไม่ลุแก่อำนาจความอยาก ความเห็นแก่ตัว ถ้าใครปฏิบัติได้ดั่งนี้ยอมทำให้สังคมมีระเบียบวินัยดีขึ้น สามารถที่จะดำรงรักษาสิ่งที่มีคุณค่าของสังคมไว้ได้ยั่งยืน ไม่ก่อให้เกิดความสูญเสียด้านเศรษฐกิจ การปกครองรักษาสันติภาพขัดเกลาจิตใจอยู่เสมอ ตลอดจนการดูแลรักษาพระภิกษุสงฆ์หรือผู้ทรงศีล เป็นการจัดการให้ความอารักขา บำรุง คุ้มครอง อันชอบธรรม แก่บรรพชิต ผู้ทรงศีลทรงธรรมบริสุทธิตี ซึ่งเป็นหลักใจและเป็นตัวอย่างทางศีลธรรมของประชาชน เต็มใจต้อนรับและหวังให้ท่านอยู่โดยผาสุกตลอดไป

บทสรุปวิเคราะห์

การบริหารงานองค์กรราชการยุคเก่ายังคงต้องเจอกับความล้มเหลวการบริหารงานระบบราชการที่ยังคงทำทลายกระแสนโยบายพัฒนาซึ่งจะทำให้ข้าราชการจะต้องปรับตัวไปสู่การบริหารแบบคัดเลือกจากองค์กรเอกชนไม่มากนักน้อย ซึ่งที่ผ่านทำให้เห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคเป็นสิ่งที่ทำให้ระบบราชการขาดความศรัทธาจากประชาชน ได้แก่ ๑. การขาดระบบข้อมูลสนับสนุน ๒. การขาดบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ๓. การกระจายอำนาจการตัดสินใจไปในระดับต่างๆ ไม่เหมาะสม ๔. การขาดอุดมการณ์ของชาติที่กำหนดกรอบเป้าหมายระยะยาว ๕. การแทรกแซงจากผู้มีอิทธิพลและการเมือง ๖. การที่ราชการยังหวังอำนาจอยู่ และ ๗. การขาดกลไกการรับฟังประชาชนที่ดีพอทำให้เกิดกระแสถึงการปฏิรูปองค์กรราชการที่เป็นองค์กรระดับใหญ่

แนวคิดการบริหารยุคใหม่ที่เกิดการปฏิรูปภายหลังจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ได้นำหลัก “Governance” เป็นคำที่พัฒนามาจากคำว่า “Government” ที่แปลว่าการปกครอง สำหรับ Governance ซึ่งนักวิชาการหรือผู้นำทางความคิดหลายคน แปลไม่เหมือนกัน เช่น แปลว่า การบริหารปกครอง การอภิบาล การบริหารจัดการ ระบบอภิบาล หรือบางคนแปลว่า ธรรมาภิบาล ซึ่งมุ่งให้ระบบราชการมีการนำหลักการทั้ง ๖ ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรา

กฎหมายกฎข้อบังคับต่างๆ หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทยในฐานองค์กรที่ขับเคลื่อนสังคมไทยไปสู่ความเป็นนานาชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ การบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน การบริหารราชการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ การบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ การบริหารราชการให้เกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการ การอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชน และการประเมินผลการปฏิบัติราชการ

การบริหารงานระบบราชการตามหลักพุทธธรรมเป็นหลักคิดร่วมสมัยที่ยังมีความสำคัญต่อการปฏิรูประบบราชการซึ่งปรากฏให้เห็นว่า หลักธรรมมาภิบาลแม้ว่าจะจะเป็นหลักที่ได้รับการยอมรับจากทั่วโลกแต่นั้นไม่ได้หมายความว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการบริหารในประเทศไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะต้องทำให้เกิดการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการบริหารระบบราชการให้มากขึ้น ได้แก่

หลักสังคหวัตถุ ซึ่งเป็นหลักที่สนับสนุนส่งเสริมให้ข้าราชการและประชาชนเกิดความรัก ความผูกพันซึ่งกันและกัน เกิดความไว้วางใจต่อกันประกอบด้วย ๔ ประการ ได้แก่ หลักทาน คือ การจัดสวัสดิการให้กับชุมชนได้มีโอกาสได้ตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง ระบบราชการเป็นเพียงผู้สนองโอกาสในการสนับสนุนงบประมาณให้กับประชาชนได้เข้ามาเพิ่มเติมการวางแผนการพัฒนาที่สอดคล้องกับชุมชนนั้น ๆ อย่างเป็นรูปธรรม หลักปิยวาจา คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกันระหว่างข้าราชการและประชาชน มีความเมตตาเอื้ออารี เอื้อเฟื้อทางคำพูดที่ดีต่อกัน ไม่ดูถูกเหยียดหยามให้ประชาชนเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อข้าราชการ หลักอัตถจริยา คือ การทำประโยชน์ให้แก่กันซึ่งข้าราชการในฐานะผู้บริการ และประชาชนในฐานะผู้รับบริการจะต้องส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมเพื่อสังคม มีการช่วยเหลือต่อกัน ฝ่ายระบบราชการก็จะต้องมีการช่วยเหลือประชาชน ฝ่ายประชาชนก็จะต้องช่วยเหลือภาครัฐให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยเฉพาะกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ร่วมกัน และหลักสมานัตตา คือ การประพฤติปฏิบัติให้เป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย เป็นอย่างไรก็ยังคงเป็นอย่างนั้นไม่เปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุนิยม ไม่เปลี่ยนแปลงผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าประโยชน์ของส่วนรวม รวมทั้งคุณลักษณะเฉพาะตนเองที่มองผู้รับบริการหรือประชาชนอย่างเท่าเทียมไม่เห็นแก่บุคคลผู้มีฐานะ การศึกษา ความร่ำรวย เป็นต้นมากกว่า ประชาชนที่รอการช่วยเหลือจากภาครัฐต้องให้สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคเหมือนกันหมด

หลักอปทานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักที่ส่งเสริมความสามัคคีกันชุมชนเพราะอาศัยความสนิมสนมผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันและ การสนิทสนมผ่านการบริหารราชการ ประกอบด้วย ๗ ประการ

ได้แก่ การประชุมเบื้องต้น ด้วยการทำกิจกรรมทางสังคมกันบ่อยเพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างข้าราชการประชาชน เป็นการพบปะพูดคุยบ่อย เป็นการเอื้อมเอื้อนกันเสมอๆ ความพร้อมเพียงในการประชุม เมื่อสร้างความสนิทสนมกันได้แล้วย่อมสร้างความไว้วางใจต่อกันประชาชนย่อมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีมีประชุมโดยการเชิญชวนจากฝ่ายข้าราชการโดยไม่ต้องบังคับแต่ประการใดมีความสามัคคีกันหมู่คณะเพราะความไว้วางใจจะสร้างเกาะป้องกันความแตกแยกในชุมชน หลักความเคารพผู้นำเมื่อไม่แตกแยก ไม่แตกต่าง มีความไว้วางใจต่อข้าราชการหรือผู้นำในที่นั้นย่อมทำให้ประชาชนเกิดความเคารพยำเกรงต่อพฤติกรรมชุมชน หลักการดูแลปกป้องสตรี เป็นอีกประการที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษเพราะการอาศัยในสังคมปัจจุบันเพศหญิงย่อมมีความเสี่ยงต่อการดำเนินชีวิตทางสังคมอย่างมากเพราะอันตรายคงยังมีรอบด้านทำให้ฝ่ายที่ดูแลบ้านเมืองจะต้องสร้างให้เกิดความมั่นใจแก่ชีวิตและทรัพย์สิน หลักการสืบทอดวัฒนธรรม ซึ่งหน่วยงานราชการจะต้องมีโครงการ กิจกรรมการส่งเสริมให้มากเพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ประชาชนได้มีการเรียนรู้ การสืบทอด และการอนุรักษ์ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมให้สิ่งที่ดีงามทั้งหลายยังคงอยู่ต่อไป และการสร้างแรงจูงใจคนดีเข้ามาอยู่ในชุมชนที่เป็นการดึงดูดคนดี ดึงดูดความดีเข้ามาสู่ชุมชนให้มากที่สุดที่จะกระทำได้เพราะคนดีอยู่ที่ไหนย่อมสร้างความเจริญให้กับสังคมนั้นๆ ตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

ก ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข ข้อมูลทุติยภูมิ

บวรศักดิ์ อวรรณโณ. **ธรรมาภิบาลในองค์กรอิสระ**. เอกสารประกอบการบรรยาย ๘ มิถุนายน นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕. (อัดสำเนา).

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **ธรรมนุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๘๐. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. **พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖**.

ทศพร ศิริสัมพันธ์. **ธรรมาภิบาล**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : http://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=5&content_id=531 [๕ สิงหาคม ๒๕๕๕].

พระมหาสุรศักดิ์ สุรเมธี. **ข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับคำว่า “Governance”**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://blog.eduzones.com/sanglam/52485> [๕ สิงหาคม ๒๕๕๕].

สำนักงานนายกรัฐมนตรี. **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : http://motkms.mot.go.th/CoP_T1/T1/i1/i1d5/DocLib/borihanbanmeangteede2542.htm [๕ สิงหาคม ๒๕๕๕].

Pinya Hom-anek. **The New Trend : "GRC" (Governance, Risk and Compliance) ทิศทางใหม่สำหรับผู้บริหารระบบสารสนเทศวันนี้และอนาคต**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : http://www.acisonline.net/article_prinya_eweek_010151.htm [๕ สิงหาคม ๒๕๕๕].